

SIYASAL KATILMA DÜZEY VE BİÇİMLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME¹

AN ANALYSIS ON LEVELS AND FORMS OF POLITICAL PARTICIPATION

Öğr. Gör. Dr. Rıfat KARAKOÇ

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Tapu Kadastro Yüksekokulu, Ankara/Türkiye

Article Type : Review Article / İnceleme Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.973>

Reference : Karakoç, R. (2018). "Siyasal Katılma Düzey Ve Biçimleri Üzerine Bir İnceleme", International Social Sciences Studies Journal, 4(24): 5052-5058

ÖZ

Çağdaş demokrasilerin en temel kriterlerinden ve göstergelerinden biri siyasal katılımdır. Zira modern toplumu geleneksel toplumdan ayıran en temel ölçütlerinden biri özgür ve geniş ölçekli siyasal katılma imkânlarının var olmasıdır. Bu nedenle siyasal katılma modern demokratik siyasal sistemler için oldukça önemli bir olgu olarak görülmektedir. Yönetim birimlerinin uygulayacakları faaliyetler ya da yürütülen etkinliklerin meşruluk temelinde sunulması demokratik rejimler için kaçınılmazdır. İşte bu meşruluğu sağlayacak olan ise yine siyasal katılımdır. Yurttaşlar siyasal katılma sayesinde sunulacak hizmetleri ve hizmetlerin önceliklerini belirleme ve bu hizmet ve etkinliklere yön verme şansına sahip olacaklardır. Yani siyasal katılma iki boyutlu bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Şöyle ki; siyasal katılma bir taraftan yurttaşların yürütülecek politikaları belirlemesini ve yönlendirmesini sağlarken, diğer taraftan yönetim mekanizmalarının yürütecekleri politikaları ve gerçekleştirecekleri faaliyetlerin meşruiyet çerçevesinin genişlemesini sağlayacaktır. Bununla birlikte her yurttaşın aynı düzey ve biçimlerde siyasal katılma gösterecekleri söylenemez. Yurttaşlar farklı siyasal kaynaklar eliyle şekillenen farklı düzey ve biçimlerde siyasal katılma göstereceklerdir. Sayılan bu esaslarla birlikte bu çalışmada genel olarak öncelikle siyasal katılma kavramı ele alınacak, sonrasında ise siyasal katılma düzey ve biçimleri incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Siyasal Katılma, Siyasal Katılma Düzeyleri, Siyasal Katılma Biçimleri.

ABSTRACT

Political participation is one of the most fundamental criteria and indicators of modern democracies. This is because one of the most basic criteria that distinguish the modern society and the traditional society is the presence of opportunities of free and widespread political participation. Therefore, political participation seems to be a highly important phenomenon for modern democratic political systems. It is unavoidable for democratic regimes to present the activities and operations of administrative units in a legitimate manner. What legitimizes those activities and operations is political participation. Citizens will have the opportunity to determine the priorities of the services and services to be offered through political participation and to direct these services and activities. That is, political participation is a two-sided process. While political participation allows citizens to determine and lead the policies to be implemented, it also allows broadening of the legitimacy of policies to be adopted and activities to be carried out by government mechanisms. Additionally, it cannot be argued that all citizens will show the same level and form of political participation. Citizens will show political participation in different levels and forms that are shaped by different sources of politics. In addition to these principles that are listed, this study will firstly discuss the concept of political participation, and then, examine the levels and forms of political participation.

Keywords: Political Participation, Political Participation Levels, Forms of Political Participation.

1. GİRİŞ

Modern devlet geleneksel devletten büyük ölçüde bireylerin geniş kapsamlı olarak politikaya katılması ve geniş ölçekli politik birimlerin kamu politikalarına yön vermesiyle ayrılmaktadır (Huntington, 1968: 36'dan akt. Özbudun, 1975: 33). Gelişmiş, modernleşmiş bir toplumun en belirgin özelliklerinin, o toplumun

¹ Bu çalışma tarafınca Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırlanmış "Göç ve Siyasal Katılma Davranışı: Konya Örneğinde Kentsel Bütünleşme ve Siyasal Katılma" başlıklı yüksek lisans tezinden faydalanarak hazırlanmıştır.

sanayileşmesi, kentleşmiş oluşu, diğer ülkelere karşı her alanda bağımsızlığını koruyacak olanaklara sahip oluşu, yeniliklere açık oluşu, eğitimin yaygınlığı olması yanında, belki de en belirgin özelliği halkının siyasal hayata etkin biçimde katılımıdır (Kili, 1978: 3). Lerner (1958: 51'den akt: Özbudun, 1975: 33) de modern toplumun katılımcı toplum olduğunu ve buna karşın geleneksel toplumun katılımcı olmadığını belirtir. Bu nedenle anlaşılacağı üzere; modern demokratik toplumların en temel koşullarından biri, özgür bir katılma ortamının varlığıdır. Bu bağlamda birey özgürce katılım göstererek kendisini bir yurttaş olarak ülke yönetimine ve yürütülecek politikalara ortak olarak görürken, ülke politikalarını yürüten, kamu gücünü elinde bulunduranlar da gerçekleştirecekleri faaliyetlerini halktan aldıkları onayla meşru bir halde sunabileceklerdir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra geçen dönemin en belirgin özelliklerinden biri geleneksel siyasi yapıların değişimi olmuştur. Milyonlarca insan, sömürge hali durumundan çıkarak bağımsız devletlerin vatandaşları olmuştur. Bu değişim kendisini sadece hukuki anlamda değil, ülkelerin sosyal yapısında da hissettirmiştir. Bu süreçte, daha önce birincil ilişkiler çerçevesinde köylerde ve kırsal alanlarda yaşayan bireylerin kendilerini kentlerin ikincil ilişkiler içeren yapısı içerisinde bulmasını sağlayacak göç olgusu ön plana çıkmıştır. Bu göç olgusu ile birleşen ekonomik yapıdaki değişimler, iletişim kanallarının hızlanması ve çoğalması geleneksel yapıyı altüst etmiştir. Oluşan bu yeni şartlar, bireyleri ekonomik, sosyal ve siyasal alanlarda daha aktif bir rol oynamaya itmiştir. Bu kapsamda ortaya çıkan değişimler geniş halk kitlelerini siyasal hayatın ortasına çekmiştir. Bu da doğal olarak bir katılma olgusunu ortaya çıkarmıştır (Baykal, 1970: 3).

İşte sayılan bu gelişmelerle birlikte ortaya çıkan siyasal katılma birçok siyasal bilimci tarafından araştırmalara konu edilmiştir. Ancak kavramın tanımlanmasında tam bir anlaşmaya varılamamıştır. Bu nedenle burada farklı tanımlamalara yer vererek kavramın içeriğini açıklamak faydalı olabilecektir. Siyasal katılmayı; Öztekin (2001: 223), "Toplumunu oluşturan bireylerin, bir siyasal davranış türü olarak alınan ya da alınacak her türlü siyasal, ekonomik ve toplumsal kararlar karşısında gösterdikleri tepkiler, eğilimler ve yaklaşımlar" olarak, Özbudun (1975b: 4), "Vatandaşların, merkezi veya yöresel devlet organlarının personelini yahut kararlarını etkilemek üzere kendilerince ya da başkalarınınca tasarlanmış, hukuki veya hukuk dışı, başarılı veya başarısız eylemlere girişmeleri" olarak, Çam (1999: 169), "Siyasal sitem içinde yurttaşların doğrudan ya da dolaylı biçimde yöneticilerin seçimini ve kararlarını etkilemeyi amaçlayan eylemlerin bütünü" olarak, Kapani (2003: 130-131), "basit bir meraktan yoğun bir eyleme kadar uzanan, geniş bir tutum ve faaliyet alanını kapsayan, toplum üyesi kişilerin siyasal sistem karşısında durumlarını, tutumlarını ve davranışlarını belirleyen bir kavram olarak", Dursun (2002: 230), "bir siyasal toplumda bireylerin yerel ve ulusal düzeyde siyasal yöneticileri seçme ve yöneticilerin kendi istekleri ve menfaatleri doğrultusunda karar almalarını temin amacıyla gösterdikleri her türlü davranış ve eylemler" olarak, Turan (1986: 16), "özel şahısların ve onların oluşturduğu daha kapsamlı birimlerin kendilerini yöneten kadroların seçim ve eylemlerini etkilemek için giriştikleri çabalar" olarak tanımlamışlardır.

Yukarıdaki tanımlardan hareketle, genel olarak yönetime ve yürütülen politikalara ortak olma amacı güden siyasal katılma sadece siyasal demokrasilere özgü bir olgu değildir. Örneğin; Suudi Arabistan'da yeni bir kral seçilmesi gerektiği zaman, Suud soyunun ve diğer aşiretlerin ileri gelenleri toplanmakta ve Suud ailesinden gelmesi şartıyla kimin kral olması üzerinde tartışılmakta ve sonuçta bir aday üzerinde oydaşma sağlanmaktadır. Bu örnek göz önüne alındığında denilebilir ki; gerçek anlamda özgür bir siyasal katılma ortamı varlığından söz edebilmek için siyasal katılmanın tüm vatandaşlara açık olması, hiçbir kişi ya da grubun kendiliğinden diğerlerine oranla siyasette söz sahibi olma hakkını kendinde görememesi gerekir. Şüphesiz, uygulamada bazı kişi ve toplulukların siyasette daha etkin olmaları söz konusudur. Burada belirtilmek istenen, hiç kimsenin soy, ırk, yüksek öğrenim, vb. niteliklere göre toplumu yönetme hakkına sahip olduğunu iddia edemeyeceğidir (Turan, 1986: 16).

Siyasal katılmanın genel olarak yurttaşların ülke yönetimine ortak olmalarının en güçlü yolu olduğu söylenebilir. Ancak toplum içinde her bireyin aynı düzeyde ve biçimlerde katılma faaliyetleri içinde olduğunu söylemek doğru olmayacaktır. Toplum içinde bu faaliyetlere gerek nitelikleri gerekse imkânları bakımından bireylerin farklı düzeylerde ve biçimlerde katıldıkları bilinmektedir. Bu kapsamda siyasal katılma düzeyleri ve biçimlerini şu şekilde açıklayabiliriz.

2. SİYASAL KATILMA DÜZEYİ VE BİÇİMLERİ

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı üzere, siyasal katılmanın tanımlanmasında genel ölçüt, bireyin siyasal eylemlerinin mevcut yönetim mekanizmalarını hedef aldığı veya bu mekanizmalarının aldığı kararları etkilemeye ve bu kararları alacak olanların seçimini hedef almış olmasıdır. Bu hedef alma, bireyin bir siyasal

partie üye olması gibi somut ve dolaysız bir yolla gerçekleşebileceği gibi, dolaylı yollarla da gerçekleşebilir (Öz, 1996: 27).

İster dolaylı ister dolaysız olsun tüm siyasal katılma faaliyetleri içerisinde en önemli yeri seçimlere katılma ve oy kullanmanın tuttuğu söylenebilir. Ancak vatandaşların demokratik siyasetin en ayırt edici özelliklerinden biri olan yarışmacı seçimlere katılması ya da oy verme, siyasal süreçte siyasal katılma faaliyetlerinden yalnızca biridir. Vatandaşlar siyasal sürece sorunları tartışmak, seçim faaliyetlerinde aktif rol almak, siyasal grup faaliyetlerinde yer almak, görevli memurlarla doğrudan ilişkilerde bulunmak gibi birçok farklı yolla siyasete katılırlar (Powell, 1990: 17-21). Yani birey birçok farklı düzeyde ve biçimde siyasal katılma faaliyetlerinde bulunabilir.

2.1. Siyasal Katılma Düzeyi

Demokrasi açısından düzeyi ne olursa olsun bir siyasal katılma derecesinin gerekliliği şarttır. Bu düzey sadece kimlerin yönetici olacağını seçmeye katılmaktan ibaret olabileceği gibi, daha ileri düzeylerde de faaliyetleri içerebilir (Conway, 1990: 298).

Şüphesiz, herhangi bir toplumda tüm yurttaşların, siyasete aynı ölçüde ilgi duyduğu söylenemez. Yurttaşların kimi daha bilgili, kimi bilgisizdir. Yine, kimi siyasal iktidarı, etkilemeye, yönetici konumuna geçmeye çalışırken, kimi yurttaşlar da daha pasif bir tavır sergiler (Özer, 2004: 83). Bir başka deyişle, vatandaşların siyasal sistem karşısındaki tutumları ve davranışları çok çeşitlidir. Bazıları siyasal sistemi olduğu gibi kabul ederek kendini bu sistemin normlarına göre uyarlamaya çalışırken, bazıları da sistemi değiştirmek için çaba gösterirler (Daver, 1993: 203).

Siyasal katılma birçok biçim ve düzeyde gerçekleşebilir. Bu kapsamda yurttaşların siyasete duydukları ilgi derecesine göre farklı düzeylerde katılma faaliyetlerinde bulunacakları söylenebilir. Bu seviyeler önemsiz bir meraktan, oldukça yoğun bir eyleme kadar uzanabilir. Dahl (1963: 56-57'den akt. Baykal, 1970: 31) siyasal katılmanın bu boyutlarını, 1- Merak, 2-İlgi, 3- Bilgi, 4-Eylem olarak sıralamaktadır. Bu sıralamaya göre yurttaşlar, farklı boyutlarda siyaset faaliyetlerinde bulunabilirler. Yine bu seviyeler de, Baykal'ın da belirttiği gibi, kendi aralarında farklı yoğunluk derecelerine sahip olabilir; siyasal konuları az merak edenler, çok merak edenler ya da siyasal konularda az bilgi sahibi olanlar ve çok bilgi sahibi olanlar gibi. Bu nedenle; kişilerin farklı yoğunluktaki katılma düzeylerini derecelendirmede; Verba ve Nie'nin sınıflandırmasına da değinmek faydalı olabilecektir. Bu sınıflandırmada yurttaşların siyasal yaşama altı düzeyde katılabilecekleri öne sürülmüş ve şöyle bir sınıflandırma getirilmiştir (Verba ve Nie, 1972: 74'den akt. Özer: 2004: 85-86).

Siyasal Sürece Hiç Katılmayanlar: Bu yurttaşlar seçimlerde oy kullanmak da dâhil olmak üzere siyasetle hiç ilgilenmemektedirler.

Yalnızca Oy Kullananlar: Bunlar sadece oy kullanmakta ve bunun dışında siyasete çok ilgi duymamaktadırlar. Geniş bir kitle sadece oy kullanmakla yetinmektedir.

Kişisel Sorunlarıyla Sınırlı Katılmacılar: Bu kişiler hem oylarını kullanmakta hem de kişisel sorunlarıyla ilgili olarak devlet memurlarıyla ilişkide bulunmaktadır.

Topluluk Düzeyinde Katılmacılar: Bu kişiler, bireysel çıkarlarının ötesinde yaşadıkları çevre ile ya da içinde yer aldıkları toplulukların sorunlarının çözümü için siyasal iktidarı, belediye ve siyasal yönetimi etkilemeye çalışırlar.

Kampanyacılar: Seçim kampanyalarında aktif rol alan kişilerdir ki bu yolla katılma düzeylerini yükseltirler.

Siyasal Partilerde Görev Alanlar: Bu kişiler siyasal partilerde görev almakla beraber diğer siyasal etkinliklere de faal olarak katılırlar.

Siyasal katılma düzeyleri ile ilgili; her siyasal sistem için anlam taşıyan siyasal faaliyet türlerinin belirlenmesi ve bunların ifade ettikleri siyasal yoğunluğa göre sıralanmasının gerektiğini belirten Baykal, aynı faaliyet tiplerinin farklı sitemlerde farklı anlamlar ifade etmesi veya farklı yoğunluklar taşımasının mümkün olduğunu; Amerika'da çok yaygın kullanılan "adaylara ya da partilere para yardımında bulunma" maddesinin diğer ülkelerde de kullanılabileceğinin şüpheli olduğu örneğiyle açıklar. Bununla birlikte bütün ülkelerde bireylerin siyasal katılma düzeylerini üç gruba ayırmaktadır. Bunlar (Baykal, 1970: 32-34):

Siyasal Olayları İzleme: İzleme faaliyetleri; kitle iletişim araçları, açık oturum ile siyasal olayları takip etmeyi, dinleyici sıfatıyla parti kongre ve mitinglerine katılmayı, özel temaslarda siyasi konularla ilgilenmeyi içerir. Bu faaliyetlerin ortak niteliği, ağırlığın siyasal hayattan haberdar olmaya yönelmiş olmasıdır. Bu kategorideki birey; bir nevi siyasal haber tüketicisi ve siyasal sahnenin seyircisidir.

Siyasal Olaylar Hakkında Tavır Takınma: Bu kategorideki birey, siyasal olaylar karşısında bir tutum sahibi olarak, izlemeden daha yoğun bir siyasal faaliyet ifade eder. Burada belli siyasal alternatiflerin yanında ya da karşısında tutum almak söz konusudur. Birey bunu kitle iletişim araçları yoluyla veya özel temaslarla yapabilir.

Siyasal Olayların İçine Karışma: Bu grup siyasal katılmanın en ileri şeklinin görüldüğü gruptur. Siyasal partilere veya siyasal derneklere üye olmak, bunlar içerisinde görev alma yürüyüş ve mitinglere katılmak gibi faaliyetler bu kategori içerisinde sayılabilir. Burada önemli olan; bireyin siyasal olayları dışarıdan izlemesi ya da kendi kontrolü dışında gelişen olaylar karşısında tavır takınması değil, bizzat siyasal olayların içinde yer almasıdır.

Siyasal demokrasilerde, yönetilenlerin siyasal sürece ve tüm hükümet işlerine, her düzeyde katılma hakkı ve olanağı bulunmasına karşın (Turan, 1986: 16; Abadan, 1965:495) katılma eylemine gösterilen ilgi tüm yurttaşlarda aynı yoğunlukta olmamaktadır. Çünkü katılma faaliyetleri birtakım zorluklar içermektedir. Bu bağlamda eylemin kolaylığı ya da zorluğu göz önüne alınarak Milbrath tarafından yapılan siyasal katılma düzeylerinin sınıflandırılmasına da değinmek faydalı olabilecektir. Bu sınıflandırmada en kolay katılma eylemleri izleyici davranışları, zor faaliyetler geçiş eylemleri ve daha zor olanlar da gladyatör eylemleri olarak sıralanmaktadır.

Tablo 1: Siyasal Katılma Düzeyleri ve İçerdikleri Faaliyetler

Gözlemci Eylemler (İzleyici Eylemler)	<ul style="list-style-type: none"> - Siyasal uyarılara açık olmak. - Oy kullanmak. - Tartışmalara girmek. - Başkalarını belirli bir yönde oy kullanmaya ikna etmek. - Rozet takmak.
Aracı Eylemler (Geçiş Eylemleri)	<ul style="list-style-type: none"> - Siyasal bir liderle ilişki kurmak. - Bir partiye ya da adaya parasal yardım yapmak. - Siyasal mitinglere katılmak.
Siyasal Mücadeleye Yönelik Eylemler (Gladyatör Eylemler)	<ul style="list-style-type: none"> - Seçim kampanyasında çalışmak. - Faal parti üyeliği yapmak. - Strateji belirleme toplantılarına katılmak. - Siyasal fonlar toplamaya çalışmak. - Siyasal bir mevki için aday olmak. - Siyasal bir mevki sahibi olmak.

Kaynak: Esat Çam, Siyaset Bilimine Giriş, 6.Basım, Der Yayınları, 1999, İstanbul, s.169.

Yukarıda ki tabloda da görüleceği gibi; izleyici eylemler; bir partinin rozetini taşımak veya oy kullanmak gibi basit eylemleri içerir. Geçiş eylemleri ise; siyasal organlarla ilişkide bulunmak, siyasal toplantılara katılmak ve partilere maddi yardımda bulunmak gibi daha zor eylemleri içerir. Son olarak gladyatör eylemler ise; siyasal eylemlerde etkin bir rol oynamak üzere bir partiye üye olmak veya bir siyasal organ için aday olmak gibi en üst seviyede yoğunluk gerektiren eylemleri içermektedir.

2.2. Siyasal Katılma Biçimleri

Siyasal tutum ve davranış biçimleri gerek sıklıkları gerekse içerikleri bakımından toplumdan topluma farklılık göstermektedir (Almond ve Verba, 1965: 186). Bu farklılıklar özellikle modernleşmiş veya modernleşmemiş toplumlar arasında daha belirgin olarak karşımıza çıkmaktadır. Şöyle ki, modernize toplumlarda bireyler daha az modernize olmuş toplumların bireyelerine oranla siyasi katılıma daha fazla rağbet göstermektedirler (Milbrath ve Goel, 1977: 125). Bu anlamda çağdaş demokrasiler de yurttaşlığın temelini, siyasal kontrolün sağlanmasına katılmak olarak kabul etmektedir. Bunun ise, seçimler yoluyla gerçekleşeceği bilinmektedir. Ancak bilinen bir diğer nokta ise, çağdaş demokrasilerin seçime indirgenemeyeceğidir. Çünkü seçimler demokrasilerde belli sürelerde (4-5 yılda bir) yapılmaktadır (Sarıbay, 1998: 69). Bu nedenle bu süre dışında gerçekleşecek faaliyetlere de değinmek gerekmektedir.

Toplumdaki bireylerin siyasal karar süreçleri içinde yer alabilmesine bu kararların oluşumunu etkileyebilmesini sağlayan siyasal katılma (Çandar, 1981: 41) çok farklı boyutlarda faaliyetleri içerisinde barındırmaktadır. Demokrasilerde halk sadece belli sürelerde oy kullanıp sonra köşesine oturmaz. Siyasal katılma sürekli olarak devam eden bir olaydır. Vatandaşlar dilekçe, toplu dilekçe, milletvekillerine mektup yazma, telefon etme, yüz yüze görüşme, kamu bürokrasisine aynı yollarla fikir, itiraz, düşünce, istek belirtmek, grev yapmak, boykot yapmak, yürüyüş ve gösteri düzenlemek gibi faaliyetlerde bulunarak siyasal kararları seçimler arasındaki dönemlerde de etkilemeye devam ederler (Kalaycıoğlu, 1999: 48).

Nie ve Verba (1989: 1) siyasal katılmayı; “vatandaşların hükümet yetkililerinin seçimini ve onların yaptıkları işleri doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemek amacıyla giriştikleri yasal eylemler” olarak tanımlamıştır. Görüldüğü gibi bu tanım sadece yasal faaliyetleri içermektedir. Oysaki yasadışı faaliyetler de siyasal katılma davranışı içerisinde yer almaktadır. Bu nedenle siyasal katılma biçimlerini; olağan siyasal katılma ve olağandışı siyasal katılma biçimleri olarak sınıflandırarak şu şekilde açıklanabilir (Turan, 1986: 38-43):

Olağan siyasal katılma biçiminin içerdiği faaliyetler şu şekilde sıralanabilir.

- ✓ Oy kullanmak,
- ✓ Bireyin kendi adına kamu otoritesinden istekte bulunması,
- ✓ Topluluk adına kamu yetkilileriyle temas kurma,
- ✓ Gönüllü kuruluşlar aracılığıyla siyasete katılma,
- ✓ Partilerin düzenledikleri faaliyetlere katılmak,
- ✓ Son olarak da, yerel ve ulusal düzeyde seçimle gelinen kamu görevlerine aday olmak ve seçimi kazanma durumunda ise, kamu görevini icra etmektir.

Görüldüğü gibi olağan siyasal katılma biçimleri yasal ve normal olarak kabul edilen faaliyetleri içermektedir. Diğer siyasal katılma biçimi ise olağandışı siyasal katılmadır. Olağandışı siyasal katılma biçimlerinden bahsederken şunu belirtmek gerekir ki, burada kastedilen, her zaman başvurulmayan katılma türleridir. Bu bağlamda olağandışı siyasal katılmanın kapsamına giren eylemler yasal olabileceği gibi yasadışı da olabilir. Ancak bir eylemin olağandışı olması, o eylemin mutlaka yasadışı olacağı anlamına gelmez. Örneğin; gösteri yürüyüşü yapmak her zaman başvurulmayan bir yol olduğundan olağandışı olarak nitelendirilebilecek olmasına karşın çoğu durum ve ortamda yasadışı olarak nitelendirilmez. Buradan hareketle olağandışı siyasal katılma biçimini; içinde bulunulan siyasal sistem ve durumun özelliklerine göre yasal veya yasadışı sayılabilecek eylemler ve her sistemde yasalara aykırı sayılacak olağandışı siyasal katılma eylemler olarak ayırabiliriz.

İçinde bulunulan siyasal sistem ve durumun özelliklerine göre yasal veya yasadışı olabilecek olağandışı siyasal katılma eylemlerini şu şekilde sıralayabiliriz.

- ✓ Kamu yetkililerine sunulmak üzere dilekçeler hazırlayarak imza toplamak,
- ✓ Kamu politikalarını etkilemek üzere bildirimler yayınlamak,
- ✓ Açık ya da kapalı alanlarda mitingler düzenlemek,
- ✓ Gösteri yürüyüşleri yapmak,
- ✓ Grev düzenlemek.

Her siyasal sistemde yasalara aykırı sayılacak olağandışı siyasal katılma biçimi eylemlerini ise şu şekilde sıralayabiliriz.

- ✓ Siyasal sonuçlar elde etmek amacıyla özel ya da kamu görevlisi kişilerin canını ve malını tehdit etmek ve bu tehditleri gerçekleştirmek.
- ✓ Kamu binalarına zarar vermek.
- ✓ Ayaklanmalar düzenlemek.
- ✓ İhtilal yapmak.

Görüldüğü gibi olağandışı siyasal katılma biçiminin içerdiği faaliyetler her zaman gerçekleştirilmeyen bu nedenle anormal olarak kabul edilen ve şiddet içeren ve yasadışı faaliyetleri kapsamaktadır.

Demokratik siyasal sistemin diğer siyasal rejimlerden ayrılan en önemli yönünü teşkil eden özelliği meşruiyetini halka dayandırmasından, yani halk egemenliğinden almış olmasıdır. Bu sistemde yönetme yetkisini elinde bulunduranlar, halkın yani yönetilenlerin oylarıyla iş başına gelirler ve ancak onların rızası, onayı ve güveni devam ettiği sürece iktidarda kalabilirler. Halkın tercihleri ise şüphesiz ki seçimler yoluyla siyasete yansımaktır (Akgün, 2002: 117). Bu bağlamda seçimler, siyasal katılma içerisinde en önemli yere sahiptir denilebilir. Bununla birlikte yukarıda da görüldüğü gibi bireyler sadece seçimlere katılma yoluyla değil bilakis çok farklı düzeylerde ve biçimlerde, farklı siyasal katılma faaliyetlerinde bulunmaktadır. Ancak burada karşımıza çıkan en önemli soru en asgari düzeyde de olsa insanlar gerek maddi gerekse

fiziksel anlamda birtakım fedakârlıklara katlanmaları gerekmesine rağmen neden siyasete katılmaktadırlar? Bunun çok farklı nedenleri olabileceği gibi genel olarak bir değerlendirme yapılması da faydalı olabilecektir.

3. SONUÇ YERİNE: İNSANLAR NEDEN SİYASETE KATILIRLAR?

Toplum içinde bazı insanlar, o toplum içinde yaşamalarına rağmen toplumsal değer ve politik kurumlara değer vermekten ya da aktif olarak politik hayata katılmaktan uzak dururlar. Ancak bu tip bireylerin toplumda olmasının yanı sıra büyük bir çoğunluk böyle değildir (Dahl, 1991: 95). Toplumun büyük bir kısmı gerek bireysel gerekse örgütlü biçimde farklı düzey ve biçimlerde katılma faaliyetleri içinde bulunurlar. İnsanların, bireysel veya örgütsel olarak farklı düzey ve biçimlerde her toplumda siyasete katılmalarının ise birçok nedeni olabilir. Bu nedenler içinde ilk olarak; katılım duygusunun bireylerin yurttaşlık görevini yerine getirme güdüsünü tatmin ettiği için bireylerin katılma davranışı içinde buldukları sayılabilir (Asher, Richardson, Weisberg, 1984: 10). Bunun dışında birey kendi gelişimine katkı sağlamak için de katılma davranışı içine girebilir. Şöyle ki; yönetime katılmanın ki bunun en yaygın yolu oy kullanmaktır, seçmenlerin kişisel gelişimine katkısı olduğu söylenmektedir (Pomper, 1968: 27). Bunların dışında genel olarak insanların siyasete katılma nedenleri, ana hatları ile beş grupta toplanabilir. Bunlar (Öztekın, 2001: 231):

- ✓ İnsanlar bireysel ve örgütsel çıkarlarını korumak, kendisine ve yakın çevresine bazı menfaatler sağlamak, çevresini, içinde yaşadığı toplumu, ülkesini ve dünyayı daha iyi tanıyıp gerek kendi ülkesinde gerekse dünya üzerinde meydana gelen siyasal ve toplumsal olayları daha iyi anlayabilmek ve bu olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurabilmek için siyasete katılırlar.
- ✓ İnsanlar, mesleki ve örgütsel olarak yeni bireylerle arkadaşlık kurabilmek, onlarla meslek, örgüt, toplum, ülke, dünya sorunları ile ilgili olarak karşılıklı tartışıp yorumlar yapabilmek için siyasete katılırlar.
- ✓ İnsanlar, siyasi konularda kendisini geliştirerek, eksikliklerini gidermek, özellikle de çevresine karşı kültür düzeyinin yüksekliğini kanıtlayarak, kendisinin kişisel ve psikolojik tatminsizliklerini gidermek veya en azından psikolojik olarak tatmin olmak için siyasete katılırlar.
- ✓ İnsanlar, değişik düzeylerde siyasetle ilgilenerken, toplumsal ve siyasal gelişmelerin karşısında siyasal kültürünün geliştiğini kanıtlayıp zamanla toplum içinde bir yer edinerek, etkin pozisyonlara gelebilmek için siyasete katılırlar.
- ✓ İnsanlar, kendisine, ailesine ve çevresine karşı ülkesindeki ve dünyadaki siyasal ve toplumsal olaylara yabancılaşmamak için siyasete katılırlar.

Sayılan bu nedenlerde de görüldüğü gibi insanlar mikro düzeyde kendilerini psikolojik olarak tatmin etmek sebebiyle siyasete katılabilecekleri gibi, makro düzeyde hem ülkesini hem de dünyayı etkileyen gelişmelere müdahil olmak istemeleri nedeniyle siyasete katılmaktadırlar.

KAYNAKÇA

- Abadan, N. (1965). "Ankara Şehir Nüfusunun Siyasi Eğilimlerinden Bazı Örnekler Nisan 1964", A.Ü.S.B.F. Dergisi, C: 20, S: 2.
- Akgün, B. (2002). Türkiye'de Seçmen Davranışı, Partiler Sistemi ve Siyasal Güven, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Almond, A. G. & Verba, S. (1965). The Civic Culture Political Attitudes and Democracy In Five Nations, Little, Brown and Company, Canada.
- Asher, A. H.; Richardson, M. B. & Weisberg F. H. (1984). Political Participation, Campus Verlag GmbH, Frankfurt Germany.
- Baykal, D. (1970). Siyasal Katılma: Bir Davranış İncelemesi, A.Ü.S.B.F. Yayınları No: 302, Ankara.
- Conway, M. M. (1990). "Fostering Group-Based Political Participation" (Edited by: Orit Ichilov) Political Socialization, Citizenship Education, and Democracy, , Teachers College Pres, New York.
- Çam, E. (1999). Siyaset Bilimine Giriş, Genişletilmiş 6. Basım, Der Yayınları, İstanbul.
- Çandar, T. (1981). "Milli Mücadele'de Siyasal Katılımın Oluşumu Açısından Direniş ve Gösteriler", Amme İdaresi Dergisi, Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılı Özel Sayısı, C:14, S:4.
- Dahl, A. R. (1991). Modern Political Analysis, Fifth Edition, Prentice Hall, Englewood Cliffs, New Jersey.

- Daver, B. (1993). Siyaset Bilimine Giriş, 5. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Dursun, D. (2002). Siyaset Bilimi, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- Kalaycıoğlu, E. (1999). “Türkiye’de Siyasal Kültür ve Demokrasi”, Türkiye’de Demokratik Siyasal Kültür, (Haz: Ergun Özbudun, Ersin Kalaycıoğlu, Levent Köker), Türk Demokrasi Vakfı, Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimi Projesi Yayınları, Ankara.
- Kapani, M. (2003). Politika Bilimine Giriş, 15. Basım, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Kili, S. (1978). Çayırhan: Bir Orta Anadolu Köyünde Toplumsal Değişme ve Siyasal Davranış, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Milbrath W. L. & Goel, M. L. (1977). Political Participation, How and Why Do People Get Involved In Politics?, Second Edition, Rand McNally College Publishing Company, Chicago.
- Nie H. N. & Verba, S. (1989). Siyasal Katılma, Kamuoyu ve Oy Verme Davranışı, (Çev: İlder Turan ve Tunçer Karamustafaoğlu), Siyasi İlimler Türk Derneği Yayınları, Ankara.
- Öz, E. (1996). Otoriterizm ve Siyaset, Yetkin Yayınları, Ankara.
- Özbudun, E. (1975). “Political Participation In Rural Turkey”, Political Participation In Turkey, Historical Background and Present Problems, (Edited By: Engin D. Akarlı ve Gabriel Ben-Dor), Boğaziçi University Publications, İstanbul.
- Özbudun, E. (1975b). Türkiye’de Sosyal Değişme ve Siyasal Katılma, Sevinç Matbaası, Ankara.
- Özer, İ. (2004). Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişme, Ekin Kitabevi, Bursa.
- Öztekin, A. (2001). Siyaset Bilimine Giriş, 3. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Pomper, M.G. (1968). Elections In America Control and Influence In Democratic Politics, Dodd, Mead & Company, New York.
- Powell, G. B. (1990). Çağdaş Demokrasiler Katılma, İstikrar ve Şiddet, (Çev: Mehmet Turhan), Türk Demokrasi Vakfı ve Siyasi İlimler Derneği Ortak Yayını, “S” Yayınları, Ankara.
- Sarıbay, A. Y. (1998). Siyasal Sosyoloji, 4. Basım, Der Yayınları, İstanbul.
- Turan, İ. (1986). Siyasal Demokrasi, Siyasal Katılma, Baskı Grupları ve Sendikalar, Türkiye Denizciler Sendikası Eğitim Dizisi-7, İstanbul.